Egyes szám ára 2000 korona

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Deák Ferenc-utca 2. (Főreáliskolával szemben.) Telefon 13-33. A „Szeged” megjelenik hétfő kivételével minden nap. Egyes szám ára 2000 korona. Előfizetési árak: Egy hónapra helyben 40000, Budapesten és vidéken 45000 kor.

SZEGED

Hirdetési árak: Félhasábon 1 mm. 400, egy hasábon 800 másfél hasábon 1200. Szövegközt 25 százalékkal drágább Apróhirdetés 10 szóig 6000 kor. Szövegközti közlemények soronként 6000 korona. Családi értesités 45000 kor.

V. évfolyam. Szeged, 1924 október 9, CSÜTÖRTÖK. 232-ik szám.

A bur háboru évfordulója.

Irta: *Tonelli Sándor.*

Azt hiszem, nagyon kevesen vannak, akik számon tartották, hogy október 9-én van a bur háboru kitörésének negyedszázados évfordulója. A közben történt események, különösen a világot alapjaiban megrázó nagy kataklizma szinte teljesen kitörölték az emlékezetünkből a Dél-Afrika sárgás porondján és füves halmain lejátszódott háborut. Pedig annak idején milyen világtörténelmi jelentőséget tulajdonitottak neki. A liberális korszak után az uj imperializmusnak a kezdete volt Angliában és a hatalmak uj csoportosulásának a kiindulása a kontinensen. Egész Európa közvéleményét éveken át a bur háboru foglalkoztatta. Ladysmith, Kimberley, Magersfontein neve visszhangzott egész Európában és páratlan népszerüségre emelkedtek a bur „tábornokok”: Cronje, Botha, Joubert, Dewett, Smuts és Delarey. Pedig a bur háboru alapjában véve csak epizód volt az angol imperializmus történetében.

Az imperializmus és kapitalizmus háboruja.

A burok históriája tulajdonképen a napoleoni háboruk idején kezdődik, mikor az angolok megszállták a hollandok fokföldi gyarmatát. A holland telepesek utódai, akik magukat *afrikandereknek*, vagy *buroknak* nevezték, kezdetben elfogadták az angol uralmat, de mikor a harmincas években az angol kormány megszüntette a gazdaságuk alapját képező rabszolgaságot, egy részük ökrös szekerein felkerekedett és messzebb északra vonult, Natal partvidékére. 1845-ben az angolok annektálták Natalt és ekkor megismétlődött a burok vándorlása, a földrész belsejébe, a későbbi Oranje és Transzvál köztársaságok területére. Ezek az országok a mult század közepe táján sokkal szegényebbek voltak, semhogy érdemes lett volna őket megszállani. Igy apróbb incidensektől eltekintve, a burok, akiknek állattenyésztés volt a főfoglalkozásuk, évtizedeken át nyugodtan élhettek országaikban.

A hetvenes években azonban a burok szempontjából végzetes jelentőségü esemény történt, *a kimberleyi gyémántbányák felfedezése.* Nyomában megindult a szerencsevadászok áradata a délafrikai köztársaságok felé, ezt pedig követte ismét az angol hóditás. A burok először Kimberley vidékéről voltak kénytelenek lemondani, azután 1879-ben fegyverrel a kezükben voltak kénytelenek két köztársaságuk önállóságát megvédelmezni. Ezuttal még Anglia megelégedett a szinleges szuverenitással és csupán azt kötötte ki, hogy idegen államokkal a bur köztársaságok csak az ő hozzájárulása esetén köthetnek szerződéseket. Az imperializmussal szövetkezett kapitalizmus csak a nyolcvanas évek végefelé vetette rá magát teljes erejével a két bur köztársaságra.

1886-ra esik a *witwatersrandi aranybányatelepek felfedezése* Transzvál köztársaság területén, melyek csakhamar *a világ aranytermelésének egyhatodát* szolgáltatták. Transzvál egyszerre gazdag ország lett. Alig nehány esztendő telt bele és nem egyszerü kalandorok, hanem hatalmas tőkeerejü vállalatok kezében összpontosult az aranytermelés zöme, melyeknek adószolgáltatása állandóan tetemes feleslegeket biztositott az államnak. Páratlan fellendülés keződött, melynek azonban voltak aggasztó momentumai. Az aranyvidékeken tiz esztendő alatt egy százötvenezer lakosu nagyváros keletkezett, Juhannesburg, amely messze tulszárnyalta a burok faluszerü fővárosait: Pretoriát és Bloemfonteint. Johannesburgnak és az aranytelepeknek tulnyomó részben angol lakossága részt követelt magának a politikai jogokból és az angol kormány ezeknek a „telepeseknek” a követeléseit támogatta. A burok szempontjából félő volt, hogy az idegenek majorizálni fogják őket. Apró surlódások fokozták az ellentéteket, melyek végül nyilt összetüzésre vezettek.

Az előretörő angol imperializmus és a burok ellenállása két ember,

Cecil Rhodes és Krüger

személyében csucsosodott ki, akiknél élesebb politikai ellentétet képzelni sem lehet. Cecil Rhodes tipusa volt a kiméletlen energiáju, de nagyszabásu angol hóditónak, Krüger pedig a szivós, makacs és konzervativ holland parasztnak. Rhodes, aki mint egy anglikán lelkész fia egészségének helyreállitása kedvéért került Afrikába és ott rövidesen vezető szerepre tudott szert tenni, világpolitikai szemmel nézte a dolgokat. Egy afrikai angol birodalomnak a megalapitása lebegett a szeme előtt, amely a Fokvárostól Kairóig terjed. Mint a Brit Délafrikai Társaság megalapitója, a Fokföldtől a Tanganyika taváig terjesztette ki az angol uralmat és a meghóditott országot saját magáról *Rhodesiának* nevezte el. Ezzel a hóditással beékelte magát a burok országai és a németek délnyugat-afrikai gyarmata közé. A portugálokat, akik Mozambik és Angola között összeköttetést akartak teremteni az afrikai kontinensen keresztül, az angol kormány fenyegetése lökte félre az utjából. 1890-től kezdve Rhodes vezető egyénisége volt a hivatalos politikának is: miniszterelnöke lett Délafrikának.

Vele szemben állt Krüger Pál, a transzváli köztársaság elnöke, a paraszt politikusnak bizalmatlanságával, önzésével és uj dolgoktól való irtózásával. De a bizalmatlanságra, mint a következő esztendők tapasztalatai megmutatták, volt is oka. 1895 legvégén fegyveres angol csapatok törtek be a transzváli köztársaság területére. A csapatokat angol tisztek vezették, élükön pedig dr. *Jameson* állott, Cecil Rhodes bizalmas embere. Állitólag a johannesburgi angolok hivására törteb be és puccsal akarták a hatalmat megszerezni. A puccs nem sikerült. A burok körülkeritették és lefegyverezték a betörőket. Nyilvánvaló volt, hogy ez a betörés csak Cecil Rhodes tudtával történhetett. Rhodes lemondott a miniszterelnökségről és Angliában egy parlamenti vizsgálóbizottság elé állt, amely azonban nem állapitotta meg a Jameson-féle betörésben való részességét. Ellenkezőleg, mint a brit nemzeti gondolat képviselőjének, Angliában állandó ünneplésekben volt része és továbbra is irányitója maradt a délafrikai politikának.

A Jameson-féle betörés egész Európában óriási port vert fel. A német császár ekkor küldötte hirhedt sürgönyét Krüger elnökhöz, melyben gratulált neki a támadók sikeres lefegyverzéséhez. Következményeiben ez a sürgöny egyik legnagyobb horderejü eseménye lett a világpolitikának. Anélkül, hogy Németországra nézve a legcsekélyebb gyakorlati hasznot jelentette volna, teljesen elmérgesitette a német-angol viszonyt, a burokban pedig olyan reménységeket ébresztett, hogy meg merték kockáztatni a háborut az angol világhatalommal szemben.

A bur-angol háboru.

Akármennyire féltékenyen őrködtek ugyanis a burok államaik önállósága fölött, nem lehet feltételezni, hogy háborura engedték volna jutni a dolgot, ha az a csalóka remény nem él bennük, hogy egyes európai hatalmak támogatni fogják őket. A harc kilátástalan volt az első pillanattól kezdve. Transzvál és Oranje lakossága együttvéve alig haladta meg az egy és egynegyedmilliót, de ebből is fehér nem volt több kétszáznyolcvanezernél, tehát egy közepes nagyságu angol városnak a lélekszáma. Ezzel a maroknyi emberrel állott szemben a négyszázmillió lakosu világbirodalom. A remélt támogatás ugyanis elmaradt. Mikor a háboru kitört, a német kormány hallgatott, a német császár pedig egy szintén sokat pertraktált levelet intézett Viktória királynőhöz, melyben kifejtette nézeteit, hogy miként lehetne a burokat leggyorsabban — legyőzni. Franciaország 1898-ban ellentétbe került ugyan Angliával és a *fashodai afférnál* szenvedett megaláztatást sokáig nem tudta elfelejteni, de a burok ügye reá nézve szintén nem volt olyan jelentőségü, hogy miatta szakitott volna a brit birodalommal.

Ilyenek voltak a burok szempontjából a külpolitikai *lehetőségek*, mikor a transzváli kormány és a brit bevándorlók közötti ellentét 1899 ben nyiltan kirobbant. A johannesburgi „telepesek” egy sok ezer aláirással ellátott peticiót intéztek Viktória királynőhöz, melyben intervencióját kérték a transzváli kormánynál, hogy angol állampolgárságuk megtartása *mellett* szavazatjogot kapjanak. A burok először tizennégy, majd kilenc évi helybenlakás esetén akarták megadni a választói jogot, az egyéb vitás kérdésekre pedig választott biróságot ajánlottak. Az angol kormány viszont az 1881. évi szerződésre való hivatkozással szuverén jogokat akart érvényesiteni és mikor a burok nem engedtek, megkezdte a csapatok szállitását Dél-Afrikába. Erre következett be a senki által nem várt eset, a két bur köztársaság *1899 október 9-én ultimátumot intézett Angliához,* melyben a csapatszállitások azonnali beszüntetését követelte. Két nappal később a burok nyugaton és keleten egyaránt behatoltak az angol területre és Mafekinget, Kimberleyt és Ladysmith városát körülzárták.

A burok kezdetben meglepő eredményeket értek el. Sokszorosan nagyobb angol haderőket eredményesen feltartóztattak és visszavertek. Nagyszerü lövésztaktikájukkal a defenzivában félelmetes ellenfeleknek bizonyultak. A kezdés előnyeit azonban nem tudták kihasználni. Nem voltak katonák és nem voltak fegyelmezettek. Támadó harcra, amely nagy pusztitást vitt volna végbe a családapák sorában, nem vállalkoztak. Akárhányszor a harcosok egész egyszerüen felkerekedtek, hogy családjaikat meglátogassák és farmjaikon a munkát elvégezzék. Ilyen viszonyok mellett, az erők aránytalanságát is figyelembe véve, az eredmény nem lehetett kétséges. 1900 elején az angoloknak már 150.000 emberük volt lent Dél-Afrikában, akik felett a több izben vereséget szenvedett Buller tábornok helyett *Roberts* lord vette át a főparancsnokságot. Melléje a mahdi-lázadást leverő *Kitchener* tábornokot rendelték ki vezérkari főnöknek. Az első nagy csapás február végén érte a burokat. Cronje tábornokot a Modder river mellett egész haderejével együtt bekeritették és elfogták. Utána az angolok sorra felmentették a bekeritett városokat és kisebb-nagyobb csatározások után megszállták Bloemfonteint, Johannesburgot és Pretoriát. Március végén már az angol kormány annektált területnek jelentette ki Oranjet, októberben pedig Transzvált. Krüger elnök Lourenco Marquesen át Európába utazott, hogy honfitársai érdekében beavatkozásra birja az európai hatalmakat, de eredménytelenül. A tulajdonképeni háboru véget ért.

A küzdelem azonban még eltartott majdnem másfél esztendeig. A szétszórt burok guerilla harcot kezdtek az angolok ellen. Apró osztagaik majd itt, majd ott tüntek fel, elvágták az élelmiszerszállitmányokat, utánpótlási vonalakat, lesből megtámadtak kisebb csapattesteket. A rengeteg területen a rendszeres harc velük szemben eredménytelennek bizonyult. Kitchener ekkor a hadviselést teljesen átszervezte. A megszállott területen mindenütt őrházakat épitett, melyekkel szemben a bur lovascsapatok tehetetlenek voltak s az őrházakat drótsövényekkel kötötte össze. A bur farmokat mindenütt felégették és az otthon maradtakat *koncentrációs táborokban* gyüjtötték össze. A háborunak e módja mellett lassankint minden elpusztult, de az ellenállás is lehetetlenné vált. A bur vezérek sorában egyre szaporodott azok száma, akik a békére hajlottak. Különösen Stejn, az oranjei köztársaság volt elnöke, Botha és Smuts hangoztatták a további vérontás hiábavalóságát. 1902 május 31-én formálisan is véget ért a háboru és a hadviselő felek aláirták a *vercenigingi békét.*

A pacifikáció.

Kétségtelen, hogy a bur háboru az imperializmusnak és kapitalizmusnak volt a munkája, amely meg akarta szerezni magának a transzváli aranymezőket. Mint pusztán állattenyésztő és földmüves ország a két délafrikai köztársaság alkalmasint nagyon hosszu időn át megtarthatta volna az önállóságát. De az angol imperializmus, amely kiméletlenül tudott törni a célja után, meg tudta mutatni azt is, hogy érti az okos pacifikálásnak a müvészetét. A béke aláirásának percétől kezdve a törekvése arra irányult, hogy igazán kibékitse a burokat. Nemcsak a két köztársaságban mondott le a bosszu politikájáról, hanem amnesztiát adott azoknak a fokföldi és natali afrikandereknek, akik a harcban álló burokhoz csatlakoztak. Közigazgatásban és iskolákban szabad nyelvhasználatot engedett és megengedte, hogy a burok a benn-

szülöttekre való tekintettel, megtarthassák fegyvereiket. Nemcsak lemondott róla, hogy a burok külön adókat fizessenek a rengeteg összegekbe került háboru költségeinek fedezésére, hanem a leégett tüzhelyeikre visszatért burokat kölcsönökkel támogatta, hogy farmjaikat ujból felépitsék, állatokat és vetőmagot szerezzenek. A volt bur köztársaságoknak mindjárt a békekötés napján megadta a teljes autonómiát és az ellen sem emelt kifogást, hogy az angol uralom alá került Transzválnak a volt ellenfél, Botha tábornok legyen az első miniszterelnöke.

A háboruban kiméletlen energiáju angol politika igy a béke müvében nagynak bizonyult. Ki tudta egyenliteni az ellentéteket és meg tudta teremteni az alapokat a két népfaj együttmüködése számára. A háboru után alig egy-két esztendővel a burok már teljesen letettek tartózkodó magatartásukról és beléptek a délafrikai gyarmatok különböző interkoloniális egyezményeibe. Pontosan tiz esztendővel a háboru kitörése után már megtarthatták a *durbani konferencidt*, amely kimondotta a négy délafrikai gyarmatnak egy államszövetségben való egyesitését. A *South Africa Act 1909*, amelyben a délafrikai államszövetség alkotmánya le van fektetve, a teljes jogegyenlőség alapján áll. Annyira számol a régi ellenfelek érzékenységével, hogy a Fokvárost teszi meg a parlament és Pretoriát a végrehajtó hatalom székhelyének. A gyors közlekedés és táviró korszakában az ilyen kérdések kis jóakarattal és némi kormányzati bölcsességgel megoldhatók.

Hogy pedig a megoldás tökéletes volt, azt legjobban mutatja, hogy Botha tábornokot, mikor a háboru után első izben látogatta meg Londont, valóságos ünnepléssel fogadták és általános megelégedéssel találkozott, mikor az egyesitett Dél-Afrikának is ő lett az első miniszterelnöke. Tizenöt esztendő mulva egy ujabb háboruban bur tábornokok vezettek angol csapatokat Német-Délnyugati-Afrika megszállására, a versaillesi békekonferencián pedig Smuts tábornok volt a délafrikai *dominion* képviselője. A bur háboru emléke, amely annak idején tulontul megmozgatta azok fantáziáját, akik ma már tul vannak az élet utjának felén, már a multé. De a bur köztársaságok pacifikációjának tanulságai még ma is érdemesek volnának a megszivlelésre.

A belügyminiszter táviratilag intézkedett a vásárhelyi megakadályozott adógyülés ügyében.

Szeged, október 8. *(Sajdt tudósitónktól.)* Keddi számunkban részletesen beszámoltunk arról a szinte példa nélkül álló esetről, amely vasárnap délután történt meg Hódmezővásárhelyen, Bethlen István miniszterelnök városában. Mint ismeretes, ugyanis a vásárhelyi iparosok az ipartestület helyiségében vasárnap délután hatalmas tiltakozó gyülést akartak rendezni a horribilis kereseti adókivetések ügyében. A gyülésre a szegedi kamara dr. *Landesberg* Jenő titkárt és dr. *Cserzy* Mihály fogalmazót küldötte ki, akik, miután a vásárhelyi iparosság bizonyos késedelemmel szokott a gyülésre összegyülni, *két óra helyett* csak *egynegyed háromkor* érkeztek meg az ipartestület helyiségébe. Az ügyeletes rendőrtiszt ekkor meghagyta, hogy *a késedelem miatt, ha kell, karhatalommal akadályozzák meg a gyülés megtartását.* Erre a példátlan intézkedésre hatalmas zajjal felelt a tömeg, majd pedig *Kruzsitz* Károly elnök kijelentette, hogy eddig azt hitte, hogy jogállamban él, ennek az intézkedésnek pedig levonja a végső konzekvenciáit és *kilép a kormányzó pártból.*

Erről a példátlan esetről először a *Szeged* hasábjairól értesült a nyilvánosság és a cikk megjelenése után ezt az esetet élénken kommentálták kormányzati körökben is, — hiszen itt arról van szó, hogy Bethlen István gróf egyik főtámasza hagyja el az egységes pártot és ez maga után vonja minden bizonnyal az egész ipartestület elhatározását.

Mint a *Szeged* munkatársa értesül, *Rakovszky* Iván belügyminiszter ma táviratot intézett *Kruzsitz* Károly ipartestületi elnökhöz. A belügyminiszter kijelenti, hogy *nem azonositja magát a rendőrtisztviselő eljárásával, okvetlenül megindítja a vizsgálatot ellene, — az ipartestület pedig rövidesen elégtételt kap.*

A csütörtöki gyülést természetesen most már minden további nélkül engedélyezte a rendőrség, amelyen a kereseti adókivetéseket dr. *Landesberg* Jenő és dr. *Cserzy* Mihály fogják ismertetni.

Méltányolni kell a belügyminiszter határozott és gyors, *távirati* intézkedését, azonban itt még egy megjegyzésünk van. Ez az intézkedés egészen érthető, hiszen *itt arról van szó, hogy Bethlen István egyik jókortese hagyja el az egységes pártot.* Még sohasem tapasztalhattuk azonban azt, hogy a miniszter, ha nem is olyan gyorsan, táviratilag, de intézkedne akkor is, amikor a rendőrség más pártok, mondjuk a *munkások* gyüléseit akadályozza meg.

A paprikások küldöttsége a főispánnál — kereseti adóügyben

A főispán különösen felkarolja a föld népének ügyét.

Szeged, október 8. *(Saját tudósitónktól.)* Szokatlanul nagyszámu küldöttség járt szerdán délelőtt a városházán. A szegedi paprikatermelők és paprikakikészitők keresték fel dr. *Aigner* Károly főispánt, hogy felkérjék a sérelmes kereseti adókivetés sürgős és alapos revíziójának kieszközlésére. A paprikások — mint ismeretes — az elmult vasárnap tartott gyülésükön foglalkoztak a kérdéssel és akkor határozták el, hogy monstre-küldöttséggel keresik fel a főispánt.

A küldöttséget — amely közel ötszáz tagból állt — *Császár* Mátyás, az alsóvárosi népkör elnöke és *Csiszár* István alelnök vezette. A főispán a városháza bizottsági termében fogadta a küldöttséget.

Csiszár István felolvasta a főispánhoz intézett memorandumot, amely szerint a szegedi paprikatermelők és kikészitők exisztenciáját támadja meg a kereseti adó tulzott kivetése. Éppen ezért kivánatosnak tartják az adókivetés sürgős és általános revizióját, mert az a sablonra történt kivetés végveszedelemmel fenyegeti a szegedi paprikatermelést. Ha az általános revizió megejtése nem lehetséges, ugy azt kérik a paprikások, hogy ügyüket a földbérlők ügyével együtt a többi adófizető kategóriáktól teljesen elkülönitve egy külön bizottság tárgyalja le és a bizottságba a földbérlők, a paprikatermelők és a paprikakikészitők delegálják a tagokat. Kérik ezenkivül, hogy a felszólamlási bizottságba is kiküldhessék képviselőiket. A memorandum szerint tarthatatlan az az állapot, hogy a paprikásokra fejenként átlag ezer aranykorona általános kereseti adót vetett ki a pénzügyigazgatóság.

A főispán hosszabb beszédben válaszolt.

— Megértem és teljesen átérzem — mondotta — azt a végtelen elkeseredést, amely ezt a nagy érdekeltséget áthatja, amikor a kereseti adót olyan összegekben vetették ki rájuk, amely lehetetlenné tenné további exisztálásukat. Ez a tulzott adókivetés minden egyes városi osztályt rendkivül sulyosan érint. Meggyőződésem szerint a kivetés a hivatalos közegek tulbuzgóságának a következménye, de ez a tulbuzgóság nem találkozik a kormány intencióival, mert az nem lehet célja a kormánynak, hogy az adósróf tulhajtásával megölje az adóalanyt, hiszen akkor az állam gépezete rögtön megállna. Ismétlem, hogy a tulzott kivetés a hivatalos közegek tulbuzgóságának az eredménye, a hivatalnokok — ugy látszik — abban versenyeztek, hogy ki tud több adót kivetni. Én, mint a kormány megbizottja, azért vagyok itt, hogy elejét vegyem az ilyen tulkapásoknak és az ügyeket rendes medrükbe tereljem vissza. Megigértem, hogy abban az esetben, ha hozzám fordulnak, akkor magamévá teszem ügyüket. A sérelemről egyébként már korábban megtettem jelentésemet a pénzügyi hatóságoknál a kivetés revíziója érdekében. A pénzügyminiszter már ki is küldte megbizottját és ezenkivül rendeletet küldött a pénzügyigazgatóságokhoz, hogy még a rendes felszólamlási eljárás előtt saját hatáskörükben helyesbitsék a kivetéseket.

— Legyenek meggyőződve — mondotta továbbá a főispán —, hogy a revizió megejtése érdekében a szükséges előkészületek már megtörténtek. De ezen felül is kötelességemnek tartom, hogy a föld népének ügyét különösen felkaroljam. (Éljenzés.) Mert a föld népe nagy elfoglaltsága miatt nem ér rá arra, hogy állandóan a hivatalokat járja, fiskálisokhoz szaladgáljon és igy nem védelmezheti érdekeit ugy, ahogy kellene. Bizzanak meg bennem, ügyelni fogok arra, hogy ne szenvedjenek sérelmet. Érdekeiket én magam fogom képviselni.

A főispán beszédét általános tetszéssel fogadta a küldöttség. A paprikások azután megnyugodva távoztak.

A küldöttség távozása után a főispán azonnal telefonon magához kérette dr. Kolb Árpád pénzügyigazgatót, akivel hosszabb ideig tanácskozott arról, hogy miként lehetne a termelői érdekeltségek képviselőit bevonni az adórevizió intézésébe. A főispán a pénzügyminiszterhez is felir és ujabb javaslatot tesz az adókivetések revíziója ügyében.

A kultuszminiszter sajtópöre.

Budapest, október 8. Dr. *Töreky* Géza kuriai biró itélőtanácsa ma délelőtt vonta felelősségre *Pethő* Sándor hirlapirót, a *Magyarság* ez évi májusi számában megjelent „Közoktatásügyi Trianon“ cimü vezércikkért. A cikk ugyanis *Klebelsberg* kultuszminiszterrel foglalkozott és a miniszter felhatalmazására inditotta meg a kir. ügyészség sajtó utján elkövetett rágalmazás vétség cimén az eljárást a cikk irója ellen. A cikk élesen birálja a kultuszminisztert és azt irja, hogy a Tudományos Társaságok Sajtóvállalata, amelynek maga a kultuszminiszter az elnöke, nagy állami megrendelést kapott. A mai tárgyaláson Pethő vállalta a cikk szerzőségét. Pethő egyben kijelentette, hogy ő nem ugy értette a cikkben foglaltakat, ahogy azt a kultuszminiszter értelmezte, amely szerint a kultuszminiszter a nagymennyiségü tankönyvmegrendeléssel a Tudományos Társaságok Sajtóvállalata Rt. céljait szolgálta volna. Pethő Sándor védője ezután a valódiság bizonyitására tett előterjesztést és kérte annak a bizonyitását, hogy a Tudományos Társaságok Sajtóvállalatának a kultuszminiszter elnöke-e és hogy a sajtóvállalat kapott-e nagyobb megrendelést. Most *Klebelsberg* gróf szólalt fel és kijelentette, hogy közismert dolog az, hogy ő elnöke ennek a sajtóvállalatnak és természetes, hogy kapott némi megrendelést. Olcsó és jó tankönyvek szolgáltatása — ez az én programom, mondotta a kultuszminiszter. A vád szintén a valódiság bizonyitását kérte. A biróság ezután határozathozatalra vonult vissza és a valódiság bizonyitásának elrendelése felett tanácskozott. Majd rövid idő mulva kihirdette a valódiság bizonyitásának elrendelését.

Töreky elnök ezután megnyitja a bizonyitási eljárást, aminek során *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminisztert hallgatták ki. A kultuszminiszter kifejti, hogy a vállalatnak részvényese nem volt és a nyomdából a legcsekélyebb anyagi haszna sem volt. A jegyzett részvényeket ő és felesége a Történelmi Társulatnak ajándékozták. A nyomda részvényei 95 százalékig a tudományos egyesületek birtokában van, 5 százalék pedig magánosok és az OKH kezében. A vállalat vezetését a Történelmi Társulat mint főrészvényes delegálására vállalta és célja tankönyvek nyomtatása és azoknak olcsóbbá tétele volt. A miniszter még egyszer kijelenti, hogy a vállalattól semmiféle anyagi hasznot nem huzott és kihallgatása befejezése után az ügyészségi elnök kérésére vallomására megesküszik.

Ezután a tanuk kihallgatására térnek át, akik igazolják a kultuszminiszter állitásait, majd a vádbeszéd következik, amelyben az ügyész az elhangzott tanuvallomásokra hivatkozva, kéri a vádlott megbüntetését. A biróság háromnegyed órai tanácskozás után kihirdeti az itéletet, amely szerint sajtó utján elkövetett rágalmazás vétségében bünösnek mondja ki *dr. Pethő Sándort s egy hónapi fogházbüntetésre és ötmillió korona pénzbüntetésre itéli.*

A gyermekvédelmi kongresszus.

Bécs, október 8. A gyermekvédelmi intézetek IV. nemzetközi kongresszusa október 6-án ült össze Bécsben és hat napig tart. Az első három napon Bécsben ülésez a kongresszus, amelynek tagjai Budapestre utaznak. A kongresszus az országház kupolatermében diszgyülést tart, amelynek kimagasló momentuma a Nemzetközi Gyermekvédő Szövetség által 1923 május 17-én elfogadott „Genfi Szózat“ magyar részről való aláirása. A bécsi tanácskozás során számos előadás hangzott el, többek között *Nalgebauer* Vilmos kir. tanácsos, a Gyermekvédő Liga igazgatója ismertette a magyarországi gyermekvédelem kérdését.

A miniszterelnök és Nagy Vince szenvedélyes vitája.

A szolnoki pör a nemzetgyülésen.

Budapest, október 8. A nemzetgyülés szerdai ülését háromnegyed 11 órakor nyitotta meg *Scitovszky* Béla elnök. Az elnöki előterjesztések után az inditványkönyvet olvassák fel, majd az interpellációs könyv olvasására kerül a sor. Körülbelül negyven interpellációt jegyeztek be a képviselők és ezek letárgyalására a napirend után térnek át. Ezután *a fővárosi törvényjavaslat* folytatólagos tárgyalására tér át a Ház.

A fővárosi javaslat.

Az első szónok *Petrovdch* Gyula, aki összehasonlitja a törvényjavaslatot a két előző fővárosi törvényjavaslattal. Nézete szerint ez a törvényjavaslat csak akkor lesz jó, ha a két előző törvényjavaslatnak az üdvös rendelkezései benne foglaltatnak, a hibái pedig kiküszöböltetnek. Hosszasan beszél a javaslat részleteiről. Nem szavazhatja meg a törvényjavaslat 22-ik §-át, amelyben a belügyminiszter felmentését kéri az eddigi intézkedésekkel kapcsolatosan. A választójoggal kapcsolatosan azt kivánja, hogy a választójogosultságra szükséges helybenlakást 10 esztendőben állapitsák meg. Ezután hosszadalmasan fejtegeti a közigazgatási kerületek szerint való választás jogosultságát és igazságosságát. Ezután a szociáldemokratákkal, különösen *Farkas* Istvánnal polemizál hosszasan. Farkast azzal vádolja, hogy a kommunista választásokat vezette. Az uj választások névjegyzékének elkészitése igen nagy munkát és költséget igényelne és nem tudja, hogy mit szólna a pénzügyminiszter ilyen ujabb kiadásokhoz. Általánosságban elfogadja a javaslatot.

Az *elnök* az idő előrehaladottságára való tekintettel napirendi inditványt tesz. A legközelebbi ülés csütörtök délelőtt 10 órakor lesz a mai napirenddel.

Kiss Menyhért személyes kérdésben szólal fel. Reflektál Berky Gyulának közbeszólására, amelyben azt állitotta róla, hogy hive volt a darabont-kormánynak. Hivatkozik arra, hogy egyszer már tisztázta magát ebben az ügyben és tagadja, hogy darabont lett volna.

Berky Gyula válaszában kijelenti, hogy Kiss Menyhértnek nincs joga az erkölcsbiró szerepére, *mert manipulált a Lloyd Bank és az Ujságüzemi részvényekben.*

Kiss Menyhért valótlanságnak nevezi Berky állitásait és kijelenti, hogy legális uton vásárolta a részvényeket.

Ezután áttérnek az interpellációkra. Az interpellálók távollétében egy sereg interpelláció elmarad.

Rupert Rezső a Somlóvidék katasztrófális terméséről, a lakosság nyomorának enyhitése érdekében interpellál. Kiadják a földmivelési és a kereskedelmi minisztereknek. A második interpellációjának elhalasztását kéri.

A kinzással való vallatás ellen.

Esztergályos János a következő interpellációt terjeszti a belügyminiszter elé:

— Tekintettel arra, hogy a szolnoki tárgyalás során beigazolódott, hogy a rendőri és közigazgatási hatóságok a gyanusitottaktól a nyomozati eljárás során *a legsulyosabb testi bántalmazásokkal, éjjeli vallatással és egyéb kinzással kényszeritették ki a beismerő vallomást*, kérdezi, mit hajlandó tenni a belügyminiszter ezeknek a szégyenteljes állapotoknak a megszüntetése érdekében. Az igazságügyminisztertől azt kérdezi Esztergályos János interpellációjában, hogy *hajlandó-e a gyorsitott eljárás alapján hozott itéleteket revizió alá vétetni*, mert hiszen ilyen pörökben is beigazolódott, hogy az elitélt vádlottaktól bántalmazással és éjjeli vallatással kényszeritettek ki beismerő vallomásokat. Neveket és konkrét adatokat olvas fel arról, hogy a rendőrök miként vertek össze és hogyan tettek egész életére beteggé száz, meg száz ártatlan embert.

Vanczák János: Kivisszük ezeket az adatokat külföldre, azután indithatnak pört ellenünk. (A karzat közönsége itt helyeslését és tetszését fejezi ki.)

Az *elnök* kétszer is figyelmezteti a karzat közönségét, hogy tartózkodjék tetszésének, vagy nem tetszésének nyilvánitásától, mert a házszabályok alapján a legközelebbi esetben a karzatot kiüritteti.

Nagy Vince viharos polémiája a miniszterelnökkel.

A következő interpelláló *Nagy* Vince. Polemizál a miniszternek azon kijelentésével, hogy a nyugati államokban a konzervativ és imperialista gondolat az uralkodó. A miniszterelnök genfi beszédéről kijelenti, hogy annak elhangzása után rendszerváltoztatást várt a kormánytól. Garami és Lovászy büntetlen hazaengedését követeli. (Helyeslés a baloldalon.)

Horvdth Zoltán itt a kormánypárt felé fordul s ezt kiáltja: „Egységes szovjetkormánypárt!" Az *elnök* Horvátot rendreutasitja.

Nagy Vince állandó zajban folytatja tovább beszédét és valahányszor Garamit és Lovászyt emliti, a szociáldemokraták és a Rupert-párt tapssal és éljenzéssel tüntetnek a köztársaság mellett.

Nagy Vince népcsalásnak nevezi a földreformot.

Bethlen István gróf: Eddig ötezer holdat adtak ki és még egymillió holdat fognak kiosztani!

Nagy Vince: A genfi beszéd kapcsán azt kérdi a miniszterelnöktől, hogy *miért képvisel más álláspontot akkor, ha a francia és angol miniszterelnökökkel tárgyal, mintha idehaza nyilatkozik. Kérdezi, mi az igazi álláspontja, legitimista-e, vagy szabadkirályi választó, miért fogadta a miniszterelnökségi államtitkárság József Ferenc kir. herceget érkezésekor. Miért vállalt követségi tisztet Ábrahám Dezső köztársasági kormánydban.* (A miniszterelnök közbeszól: Hazugság, mesterséges rosszakaratu hiresztelés!)

Ezután az orosz-magyar szerződésről beszél, azt állitja, hogy egypár spekuláns s a Mezőgazdasági Gépgyárak érdekeiről van szó.

Beszédét többször félbeszakitja a nagy zaj és az elnök a tanácskozás rendjét csak ismételt rendreutasitással tudja fenntartani.

Szóváteszi *Nagy* Vince a Garami és Lovászy ellen kiadott vádiratot. Azt mondja, nem lehet őket nemzetgyalázással vádolni azért a röpiratért, amelyet az Interparlamentális Unió ülésén beterjesztettek.

A gyalázkodás propagandája volt, szól közbe a miniszterelnök, mire óriási zaj tör ki a Házban.

— Bünpártolók, gyilkosok bardtai! Orgovdny! Siófok! kiáltoznak balról a kormánypárt felé.

Az *elnök Hébelt* és *Esztergályos* képviselőket ismételten rendreutasitja. *A zaj azonban nem akart csillapodni, az elnök az ülést kénytelen felfüggeszteni.*

Szünet után *Nagy* Vince folytatja beszédét: A kormánypárt a szovjetszerződéssel a polgári demokrácia kialakulását akarja megakadályozni. A kormány kacérkodik a szovjettel. A következő interpellációt terjeszti elő:

Komolyan gondolja meg a kormány, hogy hajlandó-e demokratikus szellemben kormányozni és ha igen, nyomban terjessze be *az általános választójogról szóló törvényjavaslatot. Hajlandó-e a numerus clausust eltörölni, az esküdtszék intézményét visszaállitani, az internálótábort megszüntetni, a fegyelmi itéleteket revizió alá venni, a gyülekezés, egyesülés és sajtószabadságot visszaállitani és az orosz szovjetszerződés tervét elejteni. Hajlandó-e emberséges adópolitikát kezdeni, a detronizációs törvényt betartani és a királyi családot el nem ismerni.*

A miniszterelnök válasza alatt többször föl kell függeszteni az ülést.

Bethlen István gróf azonnal válaszol az interpellációra. A képviselő ur beszéde és interpellációja könnyes bizonyitéka annak, hogy miként lehet az interpelláció jogával visszaélni. *(Nagy zaj a szociáldemokratáknál, a szociáldemokrata képviselők felugrálnak helyeikről és ugy kiabálnak.)* *Bethlen* István gróf: Csak akkor fogok beszélni, ha csend lesz. Ugy veszem észre, hogy az utóbbi időben lábra kapott az a szokás, hogy amikor erről a padról az igazság hangzik el, torkunkra akarják szoritani a szót. Akármennyire kellemetlen is, mégis kénytelen vagyok az igazságot megmondani és csak akkor fogok beszélni, ha ezt tehetem, ugy hogy ne csak a képviselő urak hallgassák azt, hanem az ország is.

Az interpelláció joga azért adatott meg a képviselőknek, hogy a kormány ténykedéseit konkrét tények felhozásával ellenőrizzék, itt pedig állandóan felál egy képviselő, aki az egész kormányzat politikáját felölelő itéletet mond és ezzel eltéritti a kormányt attól, hogy azokkal az ügyekkel foglalkozzék, amelyek napirenden vannak. Minthogy azonban ez már megtörtént, kénytelen vagyok a képviselő ur állitásaival szemben a magam álláspontját is precizirozni. Képviselő ur azt állitja, hogy én a szovjetmentalitással kacérkodom és hogy a kormány — nem tudom milyen — titkos megegyezéseket kötött. Rámutatott arra, hogy annak idején a Károlyi-kormány alatt a szovjet megalakulása tette lehetetlenné a demokrácia kifejlődését. Lehet, hogy itten a kommunizmuss tette lehetetlenné a demokrácia kifejlődését, de utalok arra, képviselő ur, hogy ön képviselte azokat az elveket és annak a kormánynak is tagja volt. *(Erre ismét kitör a vihar a baloldalon, a szocialisták felugrálnak helyeikről és nagyatádi Szabó felé mutatnak, az elnök csak nehezen tudja a rendet helyreállitani).*

Bethlen István gróf folytatja: Meg fogom magyarázni szavaimat. Kiket látott a nemzet akkor uralmon. Egy kis társaságot, amely a nemzet szerencsétlenségét felhasználta arra, hogy saját magát politikai hatalomhoz juttassa s ezzel aztán visszaélve, a jelszavakat, a közszabadságot, amellyel addig tele volt a szája, sárba tiporja. A képviselő ur a királykérdésről is beszél. A képviselő ur is letette Károly király kezébe az esküt és ő volt az első, aki a köztársaságot proklamáltatta és azzal a közszabadságokat megsértve a néptömegeket a szenvedésnek dobta oda. Ezzel sem elégedtek meg annak idején, hanem saját maguk részére hozatták azokat a rendszabályokat, amelyeket most szemére hánytak a kormánynak, hogy még mindig nem képes azokat mellőzni az egész vonalon. Ki volt az, aki az internálás rendszerét meghonositotta: Nagy Vince. *(Erre ismét nagy zaj támadt a baloldalon, a miniszterelnök percekig nem jut szóhoz.)* Sajátkezü aláirással ellátott okmány van erről. Ne prédikáljon vizet a képviselő ur, mikor maga adott példát a kommunistáknak, hogy a polgári társadalmat rabláncra füzzék. *(Óriási zaj és tiitakozás a baloldalon.)* Egy percig sem fél elmondani azt az országban, amit Genfben mondott. Végre elérkezett az ideje annak, hogy ezeknek a vádaskodásoknak hidrafejét széjjeltapossuk. *(Nagy zaj tör ki ismét, a szavakat nem lehet érteni s az elnök kénytelen az ülést felfüggeszteni. A zaj még ezután is sokáig tart, a képviselők a terem közepén hevesen vitatkoznak egymással.)*

Elnök az ülést ujból megnyitja.

Bethlen István gróf: Nagy Vince azt mondta, hogy a béke teremtésének egyik módja az, ha az emigránsok amnesztiában részesülnek. Amikor Genfben volt és Apponyi elmondta beszédét, akkor az emigráció egyik tekintélyes vezetője gyalázkodó iratot intézett a Népszövetséghez. De nem elégedett meg ezzel, hanem megküldte a Népszövetségben képviselt delegációk elnökeinek is. Ez az irat a valóságnak meg nem felelő állitásokat tartalmaz, többek közt azt, hogy a közel jövőben fognak Magyarországon felakasztani 13 embert, akik annak idején a pécsi emigrációban szerepeltek. Hazugságokat terjesztenek akkor, amikor a magyar kormány és a magyar nemzet egyik legelső államférfia arra törekszenek, hogy az ország ügyét védelmezzék. Ez a hazafiság? Nagy Vince szerint az idő megérett arra, hogy ezek amnesztiában részesüljenek. Nem béketeremtés volna ez, hanem visszahozatala a bomlás csirájának, aminek segitségével ujból kézbe szeretnék keriteni a hatalmat. Kétségbeesett erőfeszitéseket tesz arra, hogy a rendbontás minden formáját csirájában elfojtsa. Csodálkozik, hogy azért, mert egyezményt akart kötni a szovjettel, *annak a kormánynak egyik tagja tett szemrehányást, amely kormány tudatosan adta át a kommunistáknak a hatalmat.*

Nagy Vince erre felugrik helyéről és ugy kiáltja a miniszterelnök felé többször: Hazudik, hazudik, hazudik! Később az egész baloldal együtt kiáltja Nagy Vincével a miniszterelnök felé: Hazudik, hazudik!

Az *elnök* nagynehezen csendet teremt. Kérdi a nemzetgyülést, hogy indokoltnak tartja-e, hogy *Nagy Vincét mentelmi bizottság elé utasitsa azért, mert rendreutasitás dacára is ismételten hangoztatta az inparlamentáris kifejezést.*

Az elnök kijelentésére a baloldal közbekiáltásokkal felel. Ismét nagy zaj tör ki.

— Azonositjuk magunkat vele! — kiáltják a szociáldemokraták az elnök felé. — Tudatos hazugság! — kiáltja Peidl Gyula.

Az elnök a nagy zajban ugyszólván kiáltozva teszi fel a kérdést, mire a nemzetgyülés többsége Nagy Vincét a mentelmi bizottság elé utasitja.

Bethlen gróf miniszterelnök ezután kijelenti, hogy Ugron Gábor tanusága szerint Károlyi

Mihály, Nagy Vince vezére, meggyőződéses kommunistának vallotta magát és csak két módot látott a kibontakozásra: vagy a Vix féle jegyzőkönyv visszavonását, vagy a kommunistákhoz való közeledést. Az orosz szerződésért ne neki, Bethlennek tegyen szemrehányást Nagy Vince, hanem annak az emigráns barátjának, aki szovjetpénzből él és azoknak a kormányoknak, amelyek részben a munkáspártok, részben a radikális pártok képviselői. Tehát nem a *kapitalizmus* készteti a kormányt a szerződés megkötésére. *Magyarország negligálja az egész világot?* Nagy Vince volt az, aki *ebből* a szempontból bírálta a kormányt.

Szólt még arról a miniszterelnök, hogy Nagy Vince kezdte az internálást, mint Károlyi belügyminisztere és őt, Bethlent, Szurmayt, Szterényit is internálni akarta. A nemzet még emlékszik Nagy Vince és társai kormányára, ámbár rég pálcát tört fölötte.

További botrányok a polémia alatt.

Ezután ismét *Nagy* Vince szólal fel a kormánypárt *eláll!* kiáltásai közben.

Nagy Vince: A miniszterelnök az internálás kérdését is felhozta. Említette, hogy bizonyítékai vannak arra, hogy őt is internálni akarta a Károlyi-kormány. Neki erről nincs tudomása. Szurmay, Mikes, Wekerle, Szterényi internálásáról szó volt a minisztertanácson, Károlyi azonban tiltakozott az ellen, majd *Szabó* Oreszt miniszter mondta azt, hogy ha Wekerlét internálják, akkor majd Bethlen Istvánt is internálni lehet. Ha Bethlen István tényleg benne volt a jegyzőkönyvben, ez csak tévedésből kerülhetett oda. Tiltakozik az ellen, hogy a miniszterelnök összehasonlítja a szovjet emigránsait Lovászyékkal és Garamiékkal.

Most a kormánypárti oldalról kerekedett óriási lárma. Ezt kiáltották: Halljuk mi van Mikes püspökkel! Az elnök ismét kénytelen volt az ülést fölfüggeszteni.

Szünet után *Nagy* Vince tiltakozott az ellen, mintha a Károlyi-Kormány tudatosan adta volna át a hatalmat Kun Béláéknak. Ő — ugymond — *becsületes harcosa a demokráciának, amelyet a miniszterelnök kompromittálni akar.*

Bethlen István gróf miniszterelnök ezután kijelenti, hogy állításait fenntartja. Nagy Vince részességét illetően kijelenti, hogy az első kommunista verekedések után Kun Bélát fogházba vették, de utasították az ügyészt, hogy *a fogházban, mint politikai fogollyal bánjanak vele, hogy a fogházban létrejöhessen a megegyezés a szocialisták és a kommunisták között,* ami a bolsevizmusra vezetett. Nagy Vincének, mint akkori belügyminiszternek ezért felelősséget kell vállalnia.

Nagy Vince: Az internálásokat, amelyeket Bethlen említett, egyhangu határozattal az ő, vagyis Károlyi kormánya egyhangu minisztertanácsi határozattal hozta. Bethlen internálásáról nem tárgyaltak. Nem áll, hogy az internálás a Károlyi-kormány találmánya. Azt Tisza vezette be.

(Bíró Pál itt közbeszól valamit a szocialisták internáltjairól, mire *Malasits* szociáldemokrata ezt kiáltja: „Azokat Tihanyban internálták, de nem verték ugy, mint a maga munkásait!" — Bíró erre odamegy Malasitshoz, akivel hangos vitát kezd, amibe a szocialista képviselők is beleszólnak. A zaj miatt az *elnök* megint felfüggeszti az ülést. Szünet után az elnök *rendreutasitja Bíró Pál, Rothenstein és Malasits képviselőket, mert a tanácskozást megzavarták.)*

Nagy Vincze: Szurmay és Szterényi reakciós politikusok voltak és a szociáldemokrata párt indítványára internálták őket, hogy ne szervezhessék meg az ellenforradalmat. Ezzel szemben a szociáldemokrata párt hozzájárult Kun Béla letartóztatásához. Nem volt tudomása arról, hogy Kun Béláék érintkezést tartottak fenn a fogházban a kommunistákkal. Beszédét azzal fejezi be, hogy kérte vád alá helyezését és *ha a miniszterelnök ezt nem teszi meg s fenntartja állításait, akkor őt perfid rágalmazónak nevezi.*

Az *elnök* ezért a kifejezéséért rendreutasitja.

Bethlen miniszterelnök ismételten felszólal. Visszautasitja azt az állitást, mintha Nagyatádinak tudomása lett volna a kormányhatalom átadásáról a kommunisták számára.

Az *elnök* ezu án felteszi a kérdést, tudomásul veszi-e a Ház a miniszterelnök válaszát, vagy sem.

Nagy Vince a kérdés feltevéséhez kér szót. Nem tartja válasznak azt, amit a miniszterelnök mondott, már csak azért sem, mert maga a miniszterelnök sem mondta, hogy *kéri* a válasz tudomásulvételét. Felesleges tehát a kérdést feltenni.

Az *elnök* ezután ujból felteszi a kérdést, mire a Ház a miniszterelnök válaszát elfogadja.

Nemes Bertalan és *Reisinger* Ferenc személyes kérdésben való felszólalásai után *Propper* interpellál. Sürgeti az emigráció likvidálását, kéri a kormányt, tegye lehetővé, hogy az emigránsok hazatérhessenek, anélkül, hogy itthon üldöznék őket.

Bethlen István miniszterelnök terjedelmesen válaszol az interpellációra. Az ország közbiztonsága nem engedi meg, hogy az emigránsok akkor is, ha nem büntelenek, hazajöhessenek és itt esetleg agitálhassanak. Utlevelet minden magyar állampolgár kap a hazatérésre, kivétel nélkül. Az emigránsok itthon szabadlábon védekezhetnek a bíróság előtt, kivéve azokat, akik politikai vezetőszerepet játszottak, továbbá azokat, akik főbenjáró bünt követtek el.

Az interpelláló nem, a többség tudomásul veszi a választ.

Két interpelláció a szolnoki pörről.

Hegedüs György a belügyminiszternek a szolnoki ítélettel kapcsolatban tett nyilatkozatát teszi szóvá. Kérdi az igazságügyminisztert, hajlandó-e a jövőben a bíróság függetlenségét bárkivel szemben hathatósan megvédelmezni és hajlandó-e a belügyminiszter nyilatkozatával szemben álláspontját leszögezni.

Pesthy Pál kijelenti, hogy Fábián képviselő is interpellálni óhajt ebben az ügyben és igy együttesen fog válaszolni.

Fábián Béla interpellációjában naplószerüen ismerteti a csongrádi pört. Elmondja, hogy a bombát december 26-án dobták be és december 27-én érkezett meg Szegedről Wéber rendőrkapitány. December 28-án reggel *Piroska János és Simkó János telefonbeszélgetést folytattak Eckhardt Tibor és Zsirkay János nemzetgyülési képviselőkkel.* Hogy mi volt a beszélgetés tartalma, azt nem mondja még meg, megvárja, hogy Eckhardt mit mond holnap ebben az ügyben. Annyit azonban kijelenthet, hogy Zsirkay belekapcsolt a telefonba, amikor Eckhardt az utasitásokat kiadta. *Eckhardt utasitása az volt, hogy azt kell mondani, hogy a vadlottakat verik és ennek alapján történnek bizonyos beismerések. Megjegyzi, hogy erről a telefonbeszélgetésről a kormány egyik tagjának is tudomása van.*

Rakovszky Iván belügyminiszter közbeszól: *Vallomás van erről.*

Fábián folytatja: Dr. Vass József, akkori miniszterelnökhelyettes nyilatkozatot adott ki, amelyben azt mondta, hogy *a felbujtókat ki fogják kutatni. Kérdi, miért nem hallgatták ki Eckhardt és Zsirkay képviselőket és Héjjas Ivánt is.* A szolnoki vádlottak állandóan azt hangoztatták, hogy irtózatosan megverték őket és csak annak a hatása alatt tettek beismerő vallomást. Nincs vádlott, aki a bíróság előtt ne védekeznék azzal, hogy a rendőrségen megverték. Minden kommunista és briganti igy szokott védekezni. Mégis teljes joggal elitélik őket. De itt figyelembe kell venni azt, hogy a csongrádi gyilkosok beismerő vallomásukban az enyhitő körülményt is felhozták. Piroskáékat szabadlábra kellett helyezni, mert ellenkező esetben megmondták volna azt, hogy kik a felbujtók. Majd megemliti, hogy az egyik szolnoki járásbiró mondotta egy népgyülésen, hogy ő a birói székben is ébredőnek vallja magát. *Még a szolnoki tárgyalás alatt figyelmeztette az igazságügyminisztert arra, hogy Piroskáékat fel fogják menteni, mégis semmiféle intézkedés nem történt.*

Ezután fölemliti, hogy a szolnoki tárgyaláson tulajdonképen *Piroskáék voltak a vádlók és Diószeghyt valósággal megfenyegették.* Ekkor *Ulain*, aki eddig szótlanul hallgatta Fábián előadását, közvetlenül az előtte álló padból indulattal szól Fábiánnak: Nem restelli magát, hogy képviselő létére ilyet *hazudik.* Erre *Fábián* igy felel: Eddig csak Ulain volt az, aki hazudott. Az *elnök* mindkét képviselőt rendreutasitja. *Fábián* tovább folytatja beszédét, amikor pár perccel később *Nagy* Ernő a következő közbeszólást teszi: *Én sem mentem volna a bíróság elé, ha tudtam volna, hogy gazember birák is vannak.* Nagy Ernőnek erre a szavára *Ulain ismét fokozott indulattal közbevág az elnök felé fordulva: Elnök ur nincs egy rendreutasitása, vagy már ön is bérence ennek a bizalmi rendszernek?*

Ulain szavait egy pillanatra néma csend követte, majd a kormánypárt tiltakozásban tör ki. *Berki Gyula nekivörösödve rohan Ulain Ferenc felé. Ugyszintén Hedri Lőrinc is. Ulain sápadtan ugrik fel helyéről a szembejövő Berki felé. A körülöttük lévő képviselők megakadályozzák a találkozást, Hedri azonban váratlanul előugrik, ugy hogy a két képviselő hadonászva találkozik egymással.*

Nem lehet megállapitani, történt-e inzultálás. Ulaint és Berkit, valamint Hedrit a közelükben lévő képviselők lefogják és csititani igyekeznek. Ulainnal azonban alig lehet birni. Mindenáron szabadulni akar az őt tartóztató képviselők közül. Beck Lajos figyelmezteti képviselőtársait, ne izgassák Ulaint, mert teljesen magánkivüli állapotban van. Az elnök az ülést már jóval előzőleg felfüggesztette. Végre Eöri Szabó Dezső Ulaint kivezeti a teremből és vele együtt a buffetbe megy, ahol Ulain teljesen kikelve magából rohan fel és alá. Többször ki akar menni a folyosóra, azonban Eöri Szabó utját állja. Ulaint azután Eöri Szabó kivezeti a balkonra.

Az *elnök* ujból megnyitja az ülést. Először Nagy Ernőt utasitja rendre a bíróságot mélyen sértő kifejezéséért, majd azt inditványozza, hogy *Ulain Ferencet utasitsák a mentelmi bizottság elé, mert már egy izben rendreutasitották s mai kijelentései az elnöki tekintélyt mélyen sértik.*

A Ház egyhangulag hozzájárul az elnök inditványához.

Fábián ezután folytatja beszédét. Nem fél Ulain fenyegetéseitől sem. Feltárja a dolgokat, mert ezeknek leplezetlenül kell idekerülniök. A Fővárosi Operettszinház, a Kovács-testvérek ügye, az erzsébetvárosi bombamerénylet, a francia konzulátus elleni bombamerénylet mindazt bizonyitják, hogy a bombamerényletek szálai *a Sörház-utcába vezetnek.* Fábián azzal fejezi be interpellációját, hogy cselekedetekre van szükség. Kérdi a miniszterelnököt, hajlandó-e az *ÉME-t feloszlatni.*

Három miniszteri válasz.

A miniszterelnök válaszolt most Fábián beszédére, kijelentette, hogy a kormánynak is respektálnia kell azt az elvet, hogy birói itéletet nem szabad kritika tárgyává tenni. A szolnoki itélet pláne még nincs befejezve. Másik tétele a miniszterelnöknek, hogy a kormányt a bírósággal szemben az igazságügyminiszter törvényes hatáskörében a felügyeleti jog megilleti. Ha olyan jelenségek mutatkoznak, hogy azokat az igazságügyminiszter vizsgálat tárgyává teheti, akkor azt kötelessége megtenni. Ha erre tör-

336

Részletfizetésre férfi-, női- és gyermek- **ruhákat,** felöltőket, átmeneti és téli kabátokat, szőrmebundákat raktárról és mérték után is szállit:

BLAU IGNÁC Szeged, Kelemen-utca 5. sz. ☛ **Angol uri szabóság.**

ŐSZI IDÉNYRE! KÖTÖTT KABÁT

és mellénykülönlegességek, harisnyák minden létező divatszinekben, fehérnemüek, csakis elsőrendü minőségben rendelésre is **a legolcsóbb szabott árakon**

SZÉCHENYI-TÉR 17. TELEFON 855. POLLÁK TESTVÉREKNÉL CSEKONICS-UTCA 6. 368 TELEFON 854.

vényadta eszközei nincsenek, *a törvényhozás feladata, hogy intézkedjék.* Ha a felügyeleti jogkör nem volna elégséges s a vizsgálat szükséges volna, *a kormány föltétlenül javaslattal fordul a nemzetgyüléshez.*

Pesthy Pál igazságügyminiszter bejelenti, hogy Fábián képviselő többször járt nála a szolnoki pör alatt és jelentette, hogy dr. Fuchs biró a kaszinóban előre jelezte a felmentő itéletet. Ez a hir azonban nem bizonyult valónak.

Ezután *Rakovszky* belügyminiszter válaszolt először Hegedüs interpellációjára. A szolnoki üggyel kapcsolatosan felkereste a miniszterelnököt abból a célból, hogy beadja lemondását. Amikor egy miniszter arra szánja el magát, hogy helyét elhagyja, minimális joga, hogy eljárásának indokait nyilvánosságra hozza. Ezt támadásnak a bírósággal szemben nevezni nem lehet.

Ezután válaszol Fábiánnak arra a kérdésére, hogy hajlandó-e a kormány feloszlatni az ÉME-t. Kijelenti, hogy eljárt már az ÉME-vel szemben akkor, amikor alapszabályainak módositását rendelte el s mikor egyik vidéki fiókját feloszlatta. Ha ezután az Ebredő Magyarok Egyesületének központja nem tartja be az alapszabályokat s ott bármilyen büncselekménynek jönnek nyomára, az egyesületet fel fogja oszlatni.

Hegedüs a választ tudomásul veszi. *Fábián* tudomásul veszi a miniszterelnök és az igazságügyminiszter válaszát, a belügyminiszterét nem.

A többség a válaszokat tudomásul veszi. Ülés vége háromnegyed 11 órakor.

Ismét téves nyomokon.

A következő sorokat kaptuk:

Olvastam a helyi, sőt a fővárosi lapokból is, hogy miniszteri kiküldött járt Szegeden és tárgyalt az általános kereseti adó reviziójának lehetőségéről. Résztvettek az értekezleten a hivatalos személyeken kivül a kereskedelmi és iparkamara, az ipartestület és a kereskedők szövetsége.

A tárgyalás egész menete olyan alapon indult meg, amelyet adójogi szempontból nem lehet komolyan venni. Amig törvény van és ennek megtartását az állampolgárok jogrend iránti érzéke követeli, addig nem lehet és nem szabad az adó kivetését revizióeljárással komolytalanná tenni, ha egyszer vallomást kivánt a törvény nevében az adókincstár a polgáraitól, akkor kell, hogy azokat a vallomásokat komolyan is vegye és *ha nem találja kielégitőnek azok adatait, járjon el ugy, amint ezt a kereseti adótörvény végrehajtása iránti utasitás előirja*; ezt kell követelni a polgárságnak, nem pedig egy olyan reviziót, amely — a vallomásaikon keresztül gázolva — csupán a téves alapon kivetett adót csökkentené.

Ez nagyon helytelen revizió volna, különösen helytelen azért, mert ismét szorzószámmal akarna dolgozni, helytelen azért, mert a vallomást félredobja, tehát annak nem tulajdonit jelentőséget. Nézetünk szerint ennek a reviziónak ilymódon nem szabad megtörténni, ezt az adózó polgárságnak sem szabad engedni, mivel vagy komoly dolog a vallomásadási kötelezettség, vagy egy komolytalan kényszerhelyzet, melyet a birságtól való szabadulás indokol; vagy legjobb tudomása szerint jegyezte be az adózó polgár a vallomása adatait, vagy pedig az előbbi elvért csak pro forma irt oda be adatokat.

Erre az utóbbi álláspontra nem helyezkedhetünk; mi a vallomások komolyságát vitatjuk, tessék a reviziót ezen az alapon kezdeni. A szorzószámos reviziónak nem lehetünk barátai, kiváltképen olyan esetben, amikor az értékeltolódásokat a szorzószám nem képes reálisan kifejezni.

Mi abszolut jogos, méltányos, igazságos, arányos adóztatást szeretnénk látni és a reviziót is ezen szellemben szeretnénk, ha végrehajtanák.

A revizió technikájához is volna néhány szavunk. Ha a reviziós eljárás olyan lesz, hogy a pénzügyigazgatóság által kimunkált adóalap után kivetett adóról szóló fizetési meghagyás ellen beadott felebbezések, illetve felszólamlások képezik annak kiinduló pontját és az eredményről a pénzügyi hatóság a felszólamlókat végzéssel értesiti s ezen végzés ellen a felszólamlási bizottsághoz jogorvoslatot enged, helytelen és törvénytelen lesz, mert a jelenleg érvényben lévő törvények ezt az eljárási módot nem ismerik. A revizió technikai helyes végrehajtása csak az lehet, hogy a pénzügyi hatóság a beérkezett felszólamlások alapján a vallomásból kiindulva, a törvény és utasitás értelme szerinti eljárást lefolytatja és annak eredményével adja elő az ügyet a felszólamlási bizottságban.

A mai viszonyok között az eljárás technikájának a helyes és törvényszerü megválasztása éppen olyan fontos, mint maga a revizió érdemi része.

Ajánljuk ezen nagyjelentőségü dolgot az illetékes tényezők figyelmébe.

Tanácskozás a német kölcsönről.

Páris, október 8. A *Journal* jelentést közöl a Herriot miniszterelnök elnöklete alatt tartott bankárértekezletről, amelyen kizárólag a német kölcsönnel foglalkoztak. A bankok megigérték a közreműködésüket a kormánynak. A Párisban kibocsátásra kerülő hárommillió font sterling hét százalékos kamatozásu és 92—93 százalékos frank összegü kölcsöncimletekből fog állani.

A tanácskozás igen élénk volt, mert az angolok és az amerikaiak azt követelték, hogy a részletet Párisban is angol fontban jegyezzék. Ezzel kapcsolatban az a kérdés merült fel, hogy vajjon vásárolhat-e a francia közönség frankkal és ez esetben milyen kurzuson, vagy pedig a francia közönségnek angol fontot kell-e vásárolni, hogy a kölcsönt fedezhessék. Ugy látszik, ebben a kérdésben nem sikerült megegyezésre jutni, ennélfogva küldöttség ment Londonba, hogy a kibocsátás feltételei tekintetében megállapodásra jussanak.

Nem adnak olyan egyetemi hallgatóknak utlevelet, akik a numerus clausus miatt külföldön akarnak tanulni.

Szeged, október 8. (*Saját tudósitónktól.*) Napokkal ezelőtt — mint ismeretes — az egyetemi karok meghozták a döntést, hogy a numerus clausus értelmében kiket engednek tanulni a mostani tanévben a szegedi Ferenc József-tudományegyetemen. Szinte az ujjakon meg lehet számolni, hogy kiket és hány fiatalembert vettek fel az egyetemi karok, de egy egész számoló apparátus nem volna elegendő ahhoz, hogy azokat a fiatalembereket számoljuk össze, akiket *nem vettek* föl az egyetemre.

Ezek közül a fiatalemberek közül néhányan, a tehetősebbek, az egyetemi elutasitó döntés után minden lépést megtettek, hogy *tanulmányaikat külföldi egyetemeken folytathassák.* Rendszerint osztrák, német és olasz egyetemekhez folyamodtak a fiatalemberek és igen sokan már meg is kapták az értesitést, amely szerint fölvették őket a most kezdődő tanévre. Igy a fiatalemberek már mindent elintéztek, megszerezték az anyagiakat is, hogy a numerus clausus dacára folytathassák tanulmányaikat, amikor *egy lehetetlen intézkedéssel megakadályozták, hogy külföldön tanuljanak.*

A rendőrség ugyanis, amikor a fiatalemberek utlevélért folyamodtak, *megtagadták a tanulni akaró fiatalembereknek az utlevél kiadását.* Rendszerint bizalmasan arról értesitik a diákokat, hogy miután nem voltak még katonák, nem távozhatnak el az országból. Számos olyan esetet tudunk azonban, amikor *az 1913. évi kivándorlási törvény alapján tagadják meg az utlevél kiadását.* Aki tanulni akar, az még nem kivándorló.

Különben hiába, *mindenáron érvényesitik a numerus clausust.*

Hirek

X/9. *Csütörtök. Róm. kat. és protestáns Areop. Dér. Gör. kat. Jakab ap. Nap kel 6 óra 11 perckor, nyugszik 5 óra 23 perckor.*

A meteorologiai intézet jelentése: Hazánkban tegnap még több helyen voltak kisebb-nagyobb esők. *Időprognózis:* Enyhe idő, növekedő esőhajlammal.

Somogyi-könyvtár nyitva d. e. 10—1-ig, d. u. 4—7-ig. Muzeum nyitva d. e. 10—1-ig.

Egyetemi könyvtár (központi egyetem I. emelet) nyitva délelőtt 8-tól 1-ig és délután 3-tól 8 óráig.

A szinházi előadás este 8, a mozi előadások 5, 7 és 9 órakor kezdődnek.

Szegeden a gyógyszertárak közül szolgálatot tartanak: Frankó Andor Kálvária-utca 17 (telefon 225), Leinzinger Gyula Széchenyi-tér (telefon 352), Mocsáry S. Kállay Albert-utca (Híd-utca) (telefon 391), Nindl János Petőfi-Sándor-sugárut 41 (telefon 777), Moldvány Lajos Ujszeged (telefon 846), Török Márton Csongrádi-sugárut (telefon 364).

—

— Nagyatádi Szabó István a hónap végén Szegedre jön. A szegedi mezőgazdasági intézet ujszegedi épületét október 26 án avatják fel ünnepélyes keretek között. Értesülésünk szerint a felavatáson részt vesz nagyatádi *Szabó* István földmivelésügyi miniszter és *Schandl* Károly államtitkár is.

— Anatole France haldoklása minden órában várható. Párisból jelentik: Azok a jelentések, amelyeket Anatole France egészségi állapotáról adnak ki, azt mutatják, hogy a halál minden órában várható. A hőmérséklet tegnap este 39.9 volt. A legutolsó jelentések az általános elgyengülés fokozódásáról és táplálkozási zavarokról számolnak be.

— A varsói székesegyházban helyezik el Sienkievicz hamvait. Varsóból jelentik: **Sienkievicz hamvait október 26-án helyezik el a varsói székesegyházban.**

— Hitel a kisiparosoknak. Budapestről jelentik: *Walkó* Lajos kereskedelemügyi miniszternél legutóbb konferencia volt, amelyen megbizta *Pásztor* Miksát, a Pénzintézeti Központ helyettes vezérigazgatóját, hogy a kisipari hitel kérdésének rendezéséről tervezetet készitsen. Ez a tervezet elkészült és ma délben a kereskedelemügyi minisztériumban összehivott konferencián mutatták be az érdekeltségek képviselőinek, akik azt minden tekintetben kielégitőnek találták és elfogadták. A Pénzintézeti Központ 24 és fél százalékos kamattal a kisztpénzrendszerrel szemben előnyös váltóhitelt fog nyujtani az iparosoknak s a vidéki intézeteket is felhivja erre.

— Moravcsik tanár jobban van. Budapestről jelentik: Tegnapi számunkban jelentettük, hogy *Moravcsik* professzor állapotában a belső zápfog táján keletkezett daganat sulyos komplikációkat idézett elő, ugy hogy *Verebély* professzor este 8 óra tájban kénytelen volt másodizben is operációhoz fordulni. A beteg állapotában ezután javulás állott be, ugy hogy a jelen pillanatban közvetlen veszély nem fenyegeti a tanár életét. A hőmérséklet azonban még mindig 38 fok körül mozog.

Dinnyés Ferenc festőművész budapesti kiállitásán szerepelt képeit vasárnaptól, 28-tól október 12-ig kiállitja a Kass halljában. Nyitva d. e. 9—1 és d. u. 4—7. Megtekintés dijtalan.

KIURINA BERTA szenzációs ária- és dalestélye október 23., csütörtökön a Tisza-szállóban. Jegyek a Belvárosi és Korzó Moziknál. (HARMONIA.)

ISTEN HOZTA!.... hétfőtől a Széchenyi Moziban a legnagyobb vigjáték-attrakció! SKOT-tal a főszerepben.

— **Az elitélt pécsi tanácsnok főbelőtte magát.** Pécsről jelentik: *Herkert* János volt tanácsnok, a villanygyár igazgatója, akit a pécsi kir. törvényszék a városi vezetők ellen sajtó utján elkövetett négy rendbeli rágalmazás vétségében mondott ki bünösnek, ma reggel *lakása pincéjében főbelőtte magát.* Az öngyilkosságot 10 órakor vették észre, amikor veje felkereste, aki a tárgyaláson védte, hogy a felebbezést megbeszéljék. A tanácsos tükörrel kezében követte el az öngyilkosságot, amellyel a lövést irányitotta. Hátrahagyott levelében azzal magyarázza tettét, hogy nem birja tulélni az itéletet, mert azt hitte, hogy közérdeket szolgál, amikor nyilttéri levelét közzétette.

Telefon 11—85 **Korzó Mozi** Telefon 11—85

Október hó 9-ikén, csütörtökön:

HUGO VIKTOR VILÁGHIRŰ REGÉNYE:

A Notre Damei toronyőr

Dráma 10 felvonásban.
Főszereplő:
LON CHANEY

Előadások kezdete:
Csütörtökön 5, 7, és 9 órakor.

Tokaji csemegeszőlő érkezett
Nagy és Eichner cégnél
Kölcsey-utca 3. 510 Telefon 12—22.

CIPŐ raktáramat feltünő **olcsón** kiárusitom. Megrendelést, javitást gyorsan készitek.
Karácsonyi Tisza Lajos-körut 40. sz. (Sajtpiac.) 494

Értesitem a t. hölgyközönséget, hogy **női és gyermekruha divattermet** nyitottam.
Iritz Józsefné, Kelemen-utca 11, I. em.
Elsőrendü munka! 325 *Szolid árak!*

— **Fölmentették Náthlynét.** Ismeretes az a nagy port fölvert kosztpénzes ügy, amelynek középpontjában *Náthly* Istvánné és férje állottak. Hónapokkal ezelőtt, még a télen ugyanis egy rosszul sikerült üzlet miatt Náthlyné kosztpénzeket vett fel és a kamatokat — mivel heties volt — sonkákban, husokban adta meg. Volt olyan hitelező, aki csekélyke összegért hetenkint kapott kamat fejében egy egész sonkát. Azután Náthlyné az egyik héten haladékot kért a hitelezőktől a kamatok megfizetésére. A hitelezők ekkor csalás és sikkasztás miatt följelentést tettek a házaspár ellen, akiket rövid ideig fogva is tartottak. A törvényszéken most tartották meg ebben az ügyben a főtárgyalást. Dr. *Zboray* Jenő védőbeszéde után *ugy Náthly Istvánnét, mint férjét fölmentették a 26 rendbeli sikkasztás, illetve csalás büntette alól,* azzal az indokolással, hogy a bizonyitási eljárás során semmiképen sem nyert beigazolást, hogy Náthlyék akár sikkasztani, vagy csalni akartak volna. Az ügyész fölebbezett az itélet ellen.

Orvosi hir. Dr. *Pollák Ella* belgyógyász orvosi rendelését lakásán (Dugonics-tér 11) ujból folytatja. 512

Veszedelmes járványként lépett fel különösen hölgyek körében az ugynevezett „Valentinó"-láz. Ujabban egy sokkal intenzivebb tünet a „Ramon Novarró"-láz tartja izgalomban a hölgyközönséget, mig a férfiak Alice Terry csodálatos üde szépségért rajongnak. Az angolszász hideg szépségek tipusa Alice Terry, ki a filmen mégis a legszebb és legkellemesebb nő, akit valaha láttunk. Ramon Novarró a mexikói és spanyol keverék büszke grand signorokra emlékeztető férfi szépség. E gyönyörü emberpár, ez az istenáldotta tehetségü müvészpár legujabb filmjével, a Scaramouschal az egész világon példátlan sikert ért el. Egész Budapest két hétig tombolt a Corvin Szinházban annak a rendkivüli nagyszabásu filmnek, melyben Alice Terry és Ramon Novarró isteni játékától ittassá váltak az emberek. Péntektől a Széchenyi Mozi mutatja be a filmremeket, melyet minden embernek látnia és élveznie kell. Az előadást egy kitünő Orion-burleszk vezeti be.

— **Egymillió korona — és ötven liter bor.** Néhány nappal ezelőtt Dorozsmán harangszentelést tartottak. A plébános előzőleg levelet irt minden tehetősebb polgárnak, hogy önkéntes adományokkal járuljanak hozzá a harang költségeihez. Igy levelet irt egy olyan földbirtokosnak is, aki ugyan a destruktiv felekezethez tartozik, de akiről köztudomásu, hogy szivesen adakozik minden szép célra. A földbirtokos — akit Szegeden is jól ismernek — annak ellenére, hogy nagykiterjedésü földjei Dorozsma helyett inkább Kiskunmajsa felé feküsznek, szivesen és azonnal elküldött a plébánosnak *egymillió koronát.* Vasárnap pedig, a harangszentelési áldomás ünnepére ezen felül még elküldött — *ötven liter bort.* Vasárnap azután az ünnepség után jókedvben tartották meg Dorozsmán az ünnepi áldomást, amelyen megjelentek a dorozsmai fajvédők is. Amikor azután a borokat kezdték kitöltögetni, az egyik dorozsmai lelkes fajvédő ur fölpattant helyéről és lakonikusan csak ennyit mondott: *„Zsidó borából nem iszunk!"* A plébános ekkor megmagyarázta a lelkes fajvédőnek, hogy a földbirtokos ötven liter boron kivül egymillió koronát is küldött. És a lelkes fajvédőt megkérdeste azután: *„Hát te mennyit adtál?"* A lelkes fajvédő nem válaszolt. Undorral inni kezdték a zsidó borát.

Poloskákat petéivel együtt kizárólag kiirtani csak a Löcherer Cimexinnel lehet. Ára olcsó, hatása biztos, kezelése egyszerü, minden tisztitható vele. Főraktár: Segesváry-drogéria és Vajda-drogéria, Szeged. 81

— **Az Erzberger-gyilkos kiadatása.** Budapestről jelentik: Az Erzberger-gyilkos, Förster-Schultz Henrik kiadatása ügyében az illetékes törvényszék már fölterjesztette javaslatát Pesthy Pál igazságügyminiszterhez. Ezzel kapcsolatban az a hir terjedt el, hogy az igazságügyminiszter most már a lehető legrövidebb időn belül meghozza legfelsőbb fokon döntését, tekintettel arra, hogy október 10-én lejár Förster-Schultz Henrik fogvatartásának határideje. Erre a hirre vonatkozóan Pesthy Pál igazságügyminiszter a következőket mondta: Azok a hirek, hogy Förster-Schultz Henrik kiadatásának ügyében október 10-ig meg kell hozni a döntést, nem felelnek meg a valóságnak. Ebben az ügyben ugyanis a döntés nincs semmiféle határidőhöz kötve.

Helyszüke miatt minden elfogadható áron részletre is elad olajfestményeket Engel Lajos mükereskedése. 100

Kiurina Berta, a bécsi nagyopera koloratur-primadonnája október 23-iki hangversenyére jegyek a Belvárosi és Korzó Moziknál. (HARMONIA.)

Isten vele ... akarjuk mondani, Isten hozta, mikor hétfőtől a minden idők legszebb embere Skot, Buster Keaton, az álmok lovagja beevez a Széchenyi Moziba, hogy előadja Önöknek az eddig látott vigjátékok legmulatságosabbját, az *Isten hozta!...* vigjáték attrakciót. Zoro, Huru, Fatty, Zigoto, Chaplin le vannak pipálva, mert Skotunk olyant produkált, amilyent még halandó, de még ez a vén Európa sem pipált. Felvillanyozza az Önök kedélyét s senki sem fog a nagy adósra gondolni, mert Skotunk nevettetni fog, s hiába határozza el Ön, hogy csak azért sem nevet, mert édes mindnyájan gurulni fognak a nevetéstől, mert nagy murit csinál Skot, hogy Zoro, Huru és az összes burleszk pasasok pukkadjanak s csak őt szeresse a szegedi közönség, kinek melegen ajánlja magát Skot, a kemény vitéz!

Villamos felszerelési anyagok kicsinyben és nagyban, 99
izzólámpák
„TUNGSRAM" és „VERTEX" gyártmányok a legversenyképesebb árakon, minőségileg a legjobbat
FONYÓ SOMA
világitási üzletében szerezheti be, Kölcsey-utca 4.

— **Báró Huszár Zsigmondot párbajvétség miatt egyhónapi fogházra itélték.** Budapestről jelentik: Dr. *Landauer* Ede három évvel ezelőtt kardpárbajt vivott *Huszár* Zsigmond báróval, amiért is mindkettőjük ellen megindították az eljárást. A birróság Landauert ezért korábban már hatnapi államfogházra, Huszár Zsigmond bárót szerdán egyhónapi államfogházra itélte el, sulyosbitó körülménynek véve, hogy Huszár báró szolgáltatott okot a provokálásra.

— **Angol tenyészsertések szétosztása.** A Magyar Gazdaszövetség által importált angolországi tenyészsertések szétosztása pénteken, október hó 10-én veszi kezdetét. Érdeklődők forduljanak a Szegedi Vásárpénztárhoz. (Telefon 615, 1613).

— **Igazmondás.** A *Szegedi Uj Nemzedék* tegnapi számában közölt *igazmondds-ra* csak annyit válaszolunk — bár valójában még ennyit sem volna érdemes — hogy munkatársai közül már elitéltek néhányat, igy például jelentegi szerkesztőjét is, sajtó utján elkövetett rágalmazásért; tehát nem *igazmondásért.* A *Szeged* munkatársai között ellenben rágalmazásban egyetlen egyet sem talált bünösnek semmiféle birróság.

Cimtáblák Jónás-nál, Polgár-u. 8. Telefon: 17—02. 319

Alice Terry és Ramon Novarró

a »Négy lovas« és a »Zendai fogoly« főszereplőinek legujabb filmje:

SCARAMOUSCH

péntektől a Széchenyi Moziban.

APRÓHIRDETÉSEK

Ebben a rovatban egy 10 szavas hirdetés amelyet a „Szeged"-en kivül **még két szegedi napilap** közöl, összesen **6000 koronába kerül.** Tiz szónál nagyobb hirdetés 20 szóig 12000 korona és minden további megkezdett 10 szó további 6000 korona. Apróhirdetéseket a „Szeged" kiadóhivatala (Deák Ferenc-utca 2) fogad el. Jeligés hirdetés 3000 koronával drágább. **Az apróhirdetések dija előre fizetendő.**

Apróhirdetések a SZEGED

kiadóhivatalán (Deák Ferenc-u. 2.) kivül az alábbi helyeken adhatók fel: Sajtópavillon Dugonics-tér, Sajtópavillon Nagy ártézikutnál, Nemzeti Sajtóvállalat könyv- és papirker. Kárász-u. 3., Thália könyv- és papirker. Kárász-u. 11., özv. Schwarz Jakabné dohánytőzsde Kárász-u. 1., Pető Ernő áll. sorsjegy főelárusitó és dohánytőzsde Széchenyi-tér 3., Barna Béla dohánytőzsde Széchenyi-tér 9. (Zsótér ház), Lázár Lajos könyvkereskedése Feketesas-u. 17., Nagy Mihály könyvkereskedése Takaréktár-u. 1., özv. Fischer Miksáné dohánytőzsde Takaréktár-u. 8., Közuti hidfői dohánytőzsde (szegedi oldal), Guttmann és Leipzicher csemege- és fűszerüzlet Boldogasszony-sugárut 1., Magyar Hirdető Iroda szegedi fiókja Iskola-u. 20.

Az alábbi jeligés levelek a kiadóhivatalban átvehetők: „Gabona", „Medikus", „Árva leány", „777", „Baba". „Fátum", „Csendes lakó". „Azonnal", „Elsőrendü", „Biztos üzlet".

Állást nyer:

Fodor, Kigyó-utca 6, rövidáru nagykereskedő ügyes kifutót fizetéssel felvesz. 1

[redacted]

Kifutófiu

felvétetik.

Délmagyarország-nyomda Pefőfi Sándor-sugárut 1.

[redacted]

Utazót irodák látogatására keres Irógép RT., Széchenyi-tér 8. 1

Ujságkihordók reggel 5-től 7-ig való ujságkihordásra havi 200 ezer koronáért felvétetnek a „Szeged" kiadóhivatalában, Deák Ferenc-u. 2

Nagyobb kötő- és varróleányok felvétetnek Ariadne kötszövőgyár Rigó-u. 38. 1

Lakás:

Egy nagy szoba, fürdőszobával, butorozva, esetleg konyhahasználattal kiadó. Ujszeged, Főfasor 56. szám.

Lakást (udvari) adok piacra járásért és takarításért. Kossuth-utca 25.

Ellátás:

Izletes házikoszt kapható. Érdeklődni lehet Fodor, Mérey-u. 6|c, az üzletben.

Tanulót keres:

Müszerésztanonc magas fizetéssel felvétetik. Irógép RT., Széchenyi-tér 8. 1

Butor:

Modern fekete tölgyfa iróasztal eladó. Agrária Bank, Klauzál-tér 5.

Hálószoba berendezés, székek, asztal jutányosan eladók. Zákány-utca 52., Gaál. 1

Kredenc, asztalok, képek, villanyluszter, állótükör, consóltükör eladók. Bocskay-utca 1.

Eladó szép ebédlőasztal. Szentgyörgy-utca 11.

Ipari munka:

Izléses női kalapok, alakitások olcsón készülnek Stern Sára, Korona-u. 29. 1

Óráját, ékszereit javittassa Babós Árpád speciálista órás mühelyében Oroszlán-utca 6. 8

Kalapot, nőit, férfit mindenszinre fest, formáz. Kalapipar, Napló-ház. 8

Óráját, ékszerét javittassa Csuri órásnál Kárász-utca. Előnyös aranybeváltás. 5

Vizvezetéki javitások, alakitások és berendezések. Fekete Nándor, Kossuth Lajos-sugárut 25. Telefon 10—72.

Helyiség:

Sütöde teljes felszereléssel, lakással, kiadó. Tudakozódni Gugyelek Gézánál, Veresács-utca.

Kereslet:

Keresek megbizóm részére 200 széket és abroszokat. Böhmné, Gizella-tér.

Jó hangu pianinókat keresek bérbe. Bokor-utca 13.

Keresek gyors lebonyolitásra férfi, női ruhákat, kabátokat. Böhmné, Gizella-tér.

Kinálat:

Zománcedények legnagyobb választékban Kohn edényüzlet, Tisza Lajos-körut 5[illegible]. 4

Zománcedények gyönyörü választékban Szántó József áruházában, hatósági huscsarnok mellett kaphatók. 9

Tokaji csemegeszőlő érkezett Nagy és Eichner cégnél, Kölcsey-u. 3

Különféle:

Ezüst disztárgyak, naszajándékok, órák, ékszerek legolcsóbbak Bokor ékszerésznél, Kelemen-utca. 6

Társat keresek cipészüzletembe, komolyabb szakértőt. Özv. Juhász Istvánné, Petőfi Sándor-sugárut 23.

Egy frakk, egy szalonkabát mellényekkel eladó. Stefánia-kioszk.

Alkalmi vétel. Szőnyegszövőszékek, szövészeti cikkek, szőnyegek kiárusitását kedvező fizetési feltételekkel, esetleg részletfizetésre. Kertész Andor szőnyegszövő mühely, Zrinyi-utca 2. 3

Farkaskutya, egy éves eladó. Tudakozódni Polgár-utca 20. emelet.

Férfi és női telikabát, zsakett öltöny, überzicher eladó. Ujszeged, Rádai-utca 41, 1. (Vig-telep.) Délután 2—4-ig.

Alulirott kir. közjegyző közhirré teszi, hogy Péter Samu budapesfi lakosnál kézizálogként lekötött következő ingóságok és pedig: tizennégy darab régi perzsaszőnyeg, egy néhány darab nevesebb művészektől származó festmény, szobor, antik óra és mütárgyak közjegyzői irodámban 1924 október hó 9-én délután 3 órakor nyilvános árverésen elárvetni fog. — Szeged, 1924 október hó 7-én. Dr. Jedlicska Béla kir. közjegyző.

Eladók: Gyönyörü márvány mosogató készülék, szőnyegszövőszék, selyemkendők, matyó himzések. Böhmné, Gizella-tér.

Amerikai hölgy

angol órákat ad kezdőknek és haladóknak. Cim: Fodor-utca 5, ajtó 1. 511

Borfogyasztók figyelmébe!

A *Szegedvidéki gyümölcs- és borértékesitő rt.* Kölcsey-utca (Kézmüvesbank-palota) ajánlja kitünő minőségü **palackozott fajborait.** 506

1 liter fehér asztali bor 18.000 K, 1 liter vörös bor (burgundi) 25.000 K, 0·7 liter pecsenyebor (rizling) 17.000 K.

BIZOMÁNYI ÜZLETEMET

amelyet a nagyérdemü közönség már évek óta ismer, ugy a venni, mint az eladni szándékozók kényelmi szempontjából **Kárász-utca 6.|a. alól a Gizella-térre, volt SZALAY mükereskedés helyére áthelyeztem.**

Elvállalok bizományba:

mindennemü lakásberendezési tárgyat, butort, disztárgyat, kézimunkát, fehérnemüt, selyemkendőt, stb. Minthogy nagy vevőkörrel rendelkezem, a beadott árukat a legrövidebb idő alatt értékesitem. Kérem az irántam eddig tanusitott bizalmat továbbra is és üzletemet felkeresni.

Tisztelettel: **özv. Bőhm Sándorné**

Telefon: üzlet 4—37, lakás 9—49. 486

NE ADJON

70 ezer koronánál többet 1 kiló tea-vajért, amikor jobbat és frissebbet — bármennyit is fizet — nem kaphat, mint amilyent ezért az árért árusitanak a

KÖZPONTI TEJCSARNOK Részvénytársaság

összes fióktejcsarnokai. 454

Édes must

állandóan kapható

GEIGNER JÓZSEFNÉL

Fodor-utca 7. sz. 327

Mielőtt bárhol is érdeklődne bárminemü ruha beszerzése után, mindenekelőtt saját érdekében keresse fel

Schönberger és Bitó url szabókat

Református palota 464

hol szolid és igen előnyös fizetési feltételek mellett tudja beszerezni minden ruhaszükségletét. Fazonok hozott anyagból is.

Iskola-cipőket

kézigyártmányut legolcsóbban vásárolhat 353

Robitseknél, Feketesas-utca 16. sz.

Fütési és üzemi célokra **elsőrendü salgótarjáni** darabos és ipari **szén**

legelőnyösebben kapható

Bach Jenő és Testvére fa és szénnagykereskedők

Tiszapályaudvari és Szent István-téri telepein. 403 Telefon 126.

RÉSZLETFIZETÉSRE 151

kaphatja az első magyar festőművészek értékes képeit

Freimannál,

Szeged, Takaréktár-u. 8. Telefon 11-30

Férfi és női ruhák stb. vegyileg tisztitása és festése soron kivül, olcsó árak mellett készül.

Lucza József *kelmefestő és vegyiruhatisztitó ipartelepén, Szeged, Kazinczy-utca 14. sz. Fióküzletek:* Mikszáth Kálmán-utca 9. sz. (Valéria-tér, paprika-piac sarok), Gizella-tér 3. sz. és Kiskunfélegyháza. 138 Telefon 10—75, 10—55, 9—94.

Mielőtt szőrméket szerezne be,

tekintse meg 185

ROSMANN SZŐRMEUJDONSÁGAIT!!

Prémbőrökben és izléses készárukban nagy raktár!

Elsőrendü elektrikszilszkin és bibrett bőrök 100—120 ezer korona.

Perzsa, nutria, opposon meglepő olcsó árakon. Kész szőrmekabátok 2,500.000 koronától.

Rosmann szücsmester Kárász-utca 5. Telefon 12—50.

Száraz import tűzifa és kötegelt fenyő szelezés

eladását **Fenyő-utca 2. szám** alatti telepünkön a mindenkori **legolcsóbb napi árban** megkezdtük.

SOMLÓ és SZILASI cég Szeged, Párisi-körut 34.

Telefon 146. 472 Szállitást saját igáinkkal eszközöljük.

Savoir nagyszerü vigjátéka

Kék Szakáll 8-ik felesége Glória Swansonnal

péntektől a Korzó Moziban.

— **Semmi bortermés nem lesz Sopronban.** Sopronból jelentik: A városi javadalmi hivatalnál most folyik a termésbejelentés, amelyről megállapitható, hogy az idei bortermés a mult évinek egyszázadára tehető. Akinek a mult évben 60 hektoliter bora termett, az most 100—150 litert jelent be s ez még a nagyobb bejelentések közé tartozik. Volt olyan szőlősgazda is, akinek összes idei termése nyolc liter volt. A gazdák a rossz termés főokát az esőzésekben látják.

Babatánc és ritmikus tornatanfolyam kezdődött Kurbos Lily tánctanintézetében, Tisza Lajos-körut 59/a szám alatt. Beiratkozás délután 4-től ugyanott. 509

Kiurina Berta a legtüneményesebb hangu énekesnő, akit ugy a bécsi mint a berlini operáknál ünnepelnek, október 23-án tartja ária- és dalestélyét. (HARMONIA.)

— **Öngyilkos kisérlet az itélet kihirdetése után.** Budapestről jelentik: A büntetőtörvényszék *Valentin*-tanácsa ma *Varga* József piaci árus zsebtolvajlási ügyével foglalkozott. A vádlott az egész tárgyalás alatt állhatatosan tagadott s amidőn a bíróság tanácskozásra vonult vissza, nyugodtan, mosolygó arccal várta a felmentő itéletet. Negyed 1 órakor bevonult a bíróság és megkezdte az itélet kihirdetését. Bünösnek mondta ki Varga Józsefet lopás büntettében. Varga a tanácselnök minden szavánál mindjobban elsápadt és remegni kezdett. Midőn pedig a tanácselnök felolvasta, hogy a törvényszék két évi börtönre bünteti, Varga felállt és nekirohant a csukott ablaknak. Az ablak üvegei kitörtek és fél testével kifelé lógott az utcára és lábával rugdosni kezdett, hogy kiessen. A fogházőr, valamint a jelenlevő közönség nagynehezen tudta az ablakból visszahuzni és az ablaküveg szilánkjai sulyosan megsebesitették. A fogházorvos bekötötte sebeit és kényszerzubbonyban kellett végighallgatnia az itéletet.

Vizvezetékét Feketénél készittesse Szeged. Tel. 16-72

Szinház és Művészet

A szinház heti müsora.

Csütörtök, először: *Árvácska*, operett. Premierbérlet B 4.
Péntek: *Árvácska*, operett. Premierbérlet A 5.
Szombat: *Árvácska*, operett. Bérletszünet.
Vasárnap délután: *Aranymadár*, operett. Este: *Árvácska*, operett. Bérletszünet.

—

* **Faust.** Gounod, a francia szellem szárnyaló dallamu, friss és könnyed muzsikájának letéteményese, *Faust* cimü operájával minden nemzeteknél mindig hálás hallgatóságra és jó interpretálókra fog találni. A szerdai repriz kifogástalan előadást, készültséget és mindenre kiterjedő figyelmet mutatott. A felvonásközök mizériái nyomtalanul eltünek és nem volt sebezhető pontja az előadásnak sem. Csak a nézőtér tátongó üressége hagyott némi kellemetlen hatást a jelenlevőkben. Szerencsére a vasfüggönyön tul élő lelkes világot nem zavarta ez a lehangoló jelenség és innen volt, hogy az énekesek egytől-egyig tehetségük legjavát nyujtották. Mindenki a helyén volt és a hallgatóságnak csak örömben volt része. Margarétát *Szász* Edit adta. Hangja tisztán csengett. Muzikális frazirozása bár széles ecsetvonásokkal szinezett, mégis kihozta a Gounod-i könnyüséget. *Kertész* mint Faust kitett magáért. A Ravatinát és a szerelmi kettőst mély átérzéssel, hatalmas lendülettel énekelte. Valentint *Lendvai* Andor énekelte s nagy áriájában nyiltszini taps jutalmazta szép teljesitményeért. *Kendecsi* Aranka mint Siebel kedves jelenség volt. Hangjának vannak még élei és sarkai, de jó kezelésben igen használható tagja lesz a társulatnak. Föltétlen dicséretet érdemel *Márkus* Gyula mint Mefiszto. Szép basszusa, biztos énektudása, jó megjelenése és határozott tehetsége révén egyik legerősebb oszlopa lesz az operaegyüttesnek. *Zitta* Emma kis szerepében is feltünt. Gondos egyszerüséggel bontotta ki kellemes mezzoszopránját. A régiek közül *Molnár* Rezső szerepelt. A rendezés ügyes volt a beállitásokkal, bár a diszletezés, különösen a harmadik felvonásban, kivánni valót hagyott hátra. A ballet azonban fegyelmezetlenül, a mozdulatok minden esztétikai szépsége nélkül müködött. A filharmonikusokkal kibővitett zenekart *Andor* Zsiga vezényelte a tőle megszokott hozzáértéssel. *l. v.*

* **Kiurina Berta** szenzációs ária- és dalestélye októbe 23., csütörtökön a Tisza-szállóban. Jegyek a Belvárosi és Korzó Moziknál. (Harmonia.)

* **Herczeg Ferenc Árva Lászlóját** tüzte ki legközelebbi ifjusági előadásul az előadásokat rendező bizottság. A legszebb modern magyar nyelven irt történelmi dráma előadása szombat délután 3 órakor lesz.

* **Pesten 100-szor, Szegeden először megy ma este az Árvácska.** Bús Fekete László és Zerkovitz darabjával, mely az idei magyar operett termés legsikerültebb alkotása, kezdi meg a szinház az operettbemutatók sorát. Az Árvácska bájos melódiáinak és végtelenül kedves librettójának egyformán köszönheti páratlan sikerét és két slágerszámát, az Estharangdalt és a Kairó-duettet, bizonyára holnap már a szegedi korzón is épp ugy fütyülik, mint a pesti Dunaparton. Az Árvácska az operett-anszamblé két fiatal tagjának egyszerre ad alkalmat a bemutatkozásra. A cimszerepben *Kendecsy* Aranka, a legfiatalabb primadonnajelölt először játszik olyan szerepet, mely alkalmat ad összes képességeinek bemutatására. Pista szerepében, melyet Pesten Kiss Ferenc játszott, *Kristóf* Ferenc, a szinház ujonnan szerződtetett tenoroonvivánja mutatkozik be. A Király-utcai boltoskisasszonyt, a legtipikusabb pesti lányt *Gábor* Mara, Weiner Alajost, a legmulatságosabb pesti vizesnyolcast pedig *Delly* Ferenc játsza. Mindkettőjük szerepe egész sor alkalmat nyujt a legdivatosabb és legmodernebb táncszámok bemutatására. Az öreg Maláknét *Egyed* Lenke, Pista bácsit *Polgár* Gyula, az ügyvédet *Szabó* István játszák. A legnagyobb sikert ért magyar operett zenei előkészitését *Beck* karnagy legnagyobb ambicióval végezte.

Brilláns ékszerek. Ezüst evőszerek. Schaffhausen, Omega, Doxa gyártmányu zsebórák,

készpénzért, valamint igen előnyös

részletfizetésre

is nagy választékban

Fischer Testvérek

Telefon: 1065 és 1120. órás, ékszerészek SZEGED, Kárász-utca 10. 481

TŐZSDE

Magánforgalom. A forgalom teljesen szünetelt, egyes bankokhoz érkeztek megbizások, azonban ezeket az üzleti lehetőség hiánya miatt nem lehetett lebonyolitani. A névleges árfolyamok után itélve, a szilárdulás kedd óta még folytatódott. Becslési árfolyamok: Magyar Hitel 408, Osztrák Hitel 152, Földhitelbank 200, Pesti Hazai 2700, Salgó 412, Általános Kőszén 2300, Ganz-Danubius 1800, Rima 118, Cukor 1775, Georgia 282, Izzó 530, Részvénysör 278, Nasici 1800, Levante 138, Nova 125, Délivasut 52, Államvasut 440.

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos árfolyamai. *Valuták:* Holland forint 29805—30060, Dinár 1095—1096, Lei 412—415 Belga frank 3673—3703, Dán korona 13350—13490 Norvég korona 10910—11095, Angol font 342000—346000, Lira 3328—3363, Dollár 76850—77410, Francia frank 4056—4086, Szokol 2277—2296, Leva 557—565 Svéd korona 20340—20500, Osztrák korona 109.20—109.80, Svájci frank 14860—14935 pénz.

Devizák: Amsterdam 30105—30260, Belgrád 1115—1121, Bukarest 420—423, Brüssel 3703—3723, Koppenhága 13550—13625, Krisztiánia 11110—11170, London 345000—347000, Milanó 3348—3368, Newyork 77350—77750, Páris 4036—4066, Prága 2297—2309, Szófia 562—566, Stockholm 20590—20700, Bécs 109.20—109.80, Zürich 14810—14885.

Zürichi tőzsde. *Nyitás:* Páris 27.27, London 2329, Newyork 522.50, Milanó 22.70, Hollandia 203.12, Berlin 0.000000030123¾, Bécs 0.0073½, Szófia 3.82½, Prága 15.57½, *Budapest 0.0068*, Bukarest 2.82, Belgrád 7.42½, Varsó 0.0000100¾

Zürichi zárlat: Páris 27.25, London 2330, Newyork 522.25, Milanó 22.65, Hollandia 203.25, Berlin 0.000000000124¼, Bécs 0.0073¾, Szófia 3.80, Prága 15.55¼, *Budapest 0.0068*, Bukarest 2.80, Belgrád 7.52½, Varsó 0.0000100¾.

Terménytőzsde. A szerdai terménytőzsdén az irányzat szilárduló volt.

Hivatalos árfolyamok: Buza 76 kg.-os tiszavidéki 4375—4425, egyéb 4350—4400, 78 kg.-os tiszavidéki buza 4475—4500, egyéb 4450—4475, rozs 4200—4250, takarmányárpa 3800—3900, sörárpa 4600—4800, zab 3500—3650 tengeri 3750—3850, repce 6400—6600, korpa 2100—2200.

Ferencvárosi sertésvásár. Nyiltvásári maradvány 567, érkezett 429, eladatott 150 darab. Zártvásári maradvány 101, érkezett 145, eladatott 40. Árak: Könnyü 25.500—26.500, nehéz 26.500—28.000 korona.

A szerkesztésért ideiglenesen felelős: FRANK JÓZSEF.
Kiadótulajdonos: Délmagyarország Hirlap- és Nyomdavállalat R.-T.
Nyomatott a Délmagyarország Hirlap- és Nyomdavállalat R.-T. könyvnyomdájában, Szeged.

Telefon: 16-33. SZÉCHENYI MOZI. Telefon: 16-33.

Október hó 9-én, csütörtökön

AMLETTO NOVELLI

főszereplésével:

A VELENCEI PÉKFIU.

Velencei néplegenda a 16-ik századból. — Egyidejüleg:

Douglas Mac Lean

a „HOTTENTOT" főszereplőjével:

Bell boy No. 13.

Komédia 5 felvonásban.

Előadások kezdete: 5, 7, 9 órakor

451

Részletre kedvező fizetési feltételekkel vehet: regényeket, szépirodalmi ujdonságokat, zeneműveket

Endrényi könyvkereskedésében Szeged, Kelemen-utca 7.